

УДК 796.5 – 057.874

Гриньова Т. І.

Харківська державна академія фізичної культури

МОТИВИ ТА ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ ДІТЕЙ ДО ЗАНЯТЬ РІЗНИМИ ВИДАМИ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

Анотація. Проаналізовано основні мотиви початку занять спортивним туризмом. У дослідженні приймали участь 120 дітей – вихованців гуртків Чугуївського районного центру туризму, краєзнавства, туризму та екскурсій учнівської молоді 11–15 років, які займалися туризмом більше одного року. Визначено, що в основному діти керуються соціально-емоційними мотивами, а вже потім мотивами здоров'я з метою розвитку фізичних якостей та укріплення здоров'я. Також проаналізовано рівень цікавості занять у гуртках з різних видів туризму протягом року, на основі чого зроблено висновок щодо способу підвищення цікавості занять з різних видів спортивного туризму.

Ключові слова: види спортивного туризму, мотиви, туристський гурток, заняття туризмом.

Вступ. Одним з основних завдань системи фізичного виховання є підвищення мотивації школярів до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності [5; 6]. Активний інтерес до занять фізичною культурою і спортом формується в результаті внутрішньої мотивації, яка виникає тоді, коли зовнішні мотиви і цілі відповідають можливостям того, хто займається, тобто є для нього оптимальними (не дуже важкими або легкими), і коли він розуміє суб'єктивну відповідальність за їх реалізацію. Успішна реалізація таких мотивів і цілей викликає почуття успіху, бажання продовжувати заняття за своєю ініціативою, тобто внутрішню мотивацію та інтерес. Адже внутрішня мотивація виникає тоді, коли ті, хто займаються, відчувають задоволення від самого процесу, умов занять, характеру взаємовідношень з педагогом, товаришами по класу під час цих занять [2].

Туризм є одним з напрямків позашкільної освіти, приймає на себе важливі соціальні функції та є досить поширеним серед школярів. Він сприяє оздоровленню організму людини шляхом природного дозування фізичних навантажень та впливу середовища, в якому відбуваються заняття, має велику пізнавальну і виховну цінність, допомагає всебічному й гармонійному розвитку людини, а також психологічному розвантаженню [1; 3; 4]. При виборі виду спортивного туризму мотивація є ключовим моментом. Мотиви занять туризмом різноманітні і залежать від особистості, але найчастіше це: особисте вдосконалення, оздоровлення, пізнання навколишнього середовища і самого себе, спілкування в малих групах. Результатом занять туризмом можна вважати: фізичний і духовний розвиток людини; естетичне та морально-вольове виховання; пізнання історії та сучасності, культур та звичаїв місцевого населення, дбайливе відношення до природи та повага до національних традицій; розвиток та підвищення рівня знань, умінь, здобуття навичок подолання природних перешкод тощо [7].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. за темою 3.8 «Теоретико-методологічні основи побудови системи масового контролю і оцінки рівня розвитку і фізичної підготовленості різних груп населення». Де-

ржавний реєстраційний номер 0111U000192.

Мета дослідження полягала у визначенні мотивів дітей 11–15 років до занять різними видами спортивного туризму.

Завдання дослідження:

1. Визначити мотиви, з яких діти починають займатися у секціях зі спортивного туризму.

2. Дослідити рівень цікавості занять з різних видів спортивного туризму протягом року та на основі цього визначити недоліки в існуючих програмах з різних видів спортивного туризму.

Матеріал і методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань була створена анкета, що містить питання, спрямовані на з'ясування мотивів до занять туризмом, рівня цікавості занять протягом року та можливі варіанти підвищення різноманітності тренувань. Анкетування проводилось анонімно для отримання об'єктивної інформації. В анкетуванні взяли участь 120 вихованців Чугуївського районного центру туризму, краєзнавства, туризму та екскурсій учнівської молоді 11–15 років, які займалися у гуртку більше одного року. Діти відвідували гуртки з пішохідного, велосипедного та водного видів туризму.

Результати дослідження та їх обговорення. Перший блок анкети стосувався мотивів, через які діти почали відвідувати секції з різних видів туризму. Нами було виділено три групи мотивів: мотиви укріплення здоров'я, соціальні та емоційні мотиви. Вихованцям було запропоновано уважно прочитати 15 мотивів і оцінити їх значимість за 10-бальною шкалою (10 – найбільш притаманно мені, 1 – не притаманно мені). Це дало можливість дослідити мотивацію відвідування занять туризмом.

У групі мотивів здоров'я, представлених на рис. 1, для переважної більшості учасників найбільш значимими є мотиви розвитку фізичних якостей, які набрали 862 бали з 1200 можливих, укріплення та підтримання здоров'я – 820 і 775 балів відповідно.

На нашу думку, за допомогою занять туризмом гуртківці переважно прагнуть до фізичного розвитку та становлення характеру. Заняття спортивним туризмом розглядаються ними з точки зору того, що чим більше фізично розвинена людина, тим краще здоров'я і більші можливості відкриваються на її шляху. Крім цього, розвиваючись фізично, юні туристи самореалізуються, розвивають впевненість у собі.

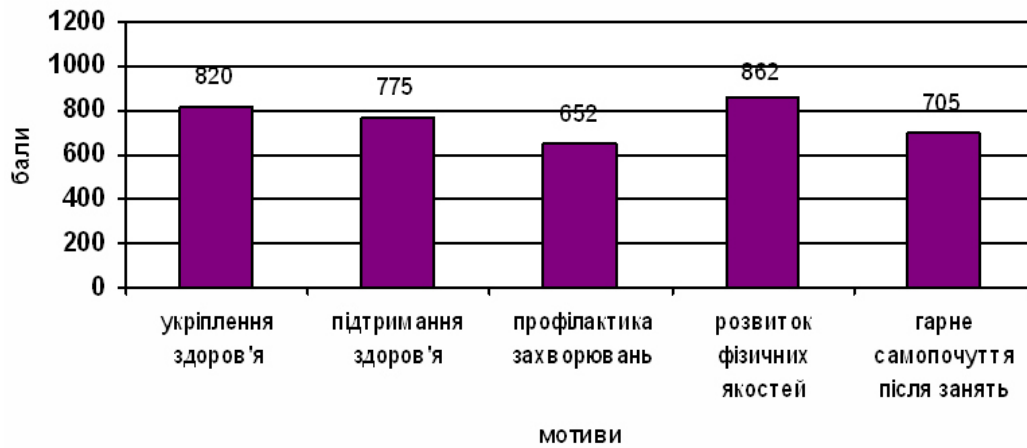

Рис. 1. Результати анкетування з мотивів (група мотивів здоров'я) до занять спортивним туризмом дітей 11–15 років (n=120)

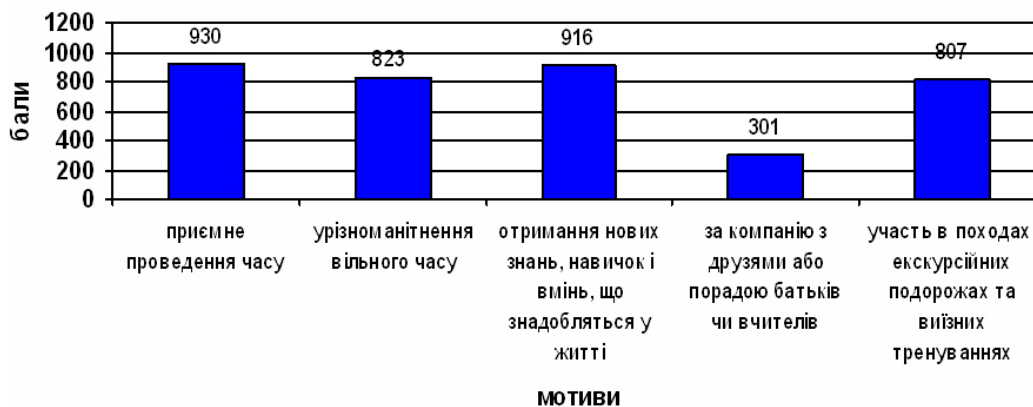

Рис. 2. Результати анкетування з мотивів (група соціальних мотивів) до занять спортивним туризмом дітей 11–15 років (n=120)

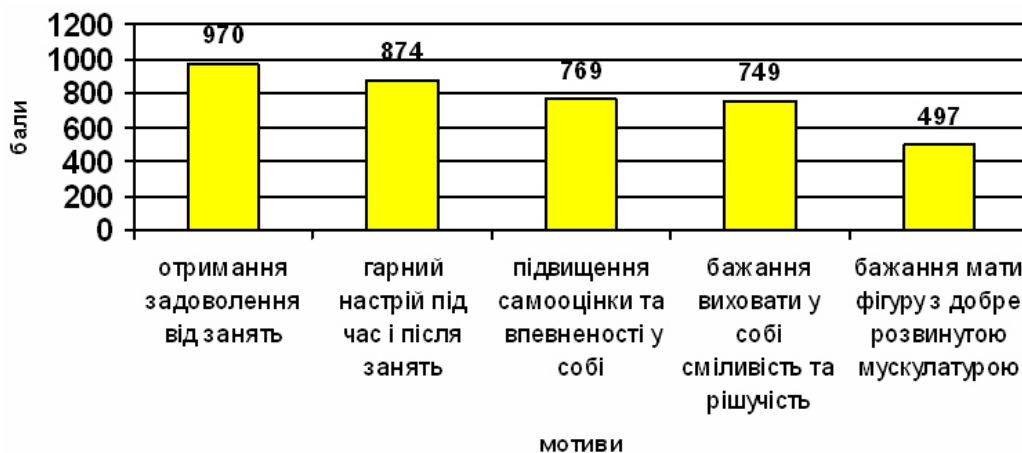

Рис. 3. Результати анкетування з мотивів (група емоційних мотивів) до занять спортивним туризмом дітей 11–15 років (n=120)

Групу соціальних мотивів відвідування занять зі спортивного туризму становлять наступні мотиви: приємне проведення часу; урізноманітнення вільного часу; отримання нових знань, навичок і вмінь; відвідування занять за компанію з друзями або за порадою вчителів чи батьків; участь у походах, екскурсійних виїздах та виїзних тренуваннях (рис. 2).

До гуртків зі спортивного туризму діти приходять займатись за власним бажанням. Навчання відбувається в умовах активної командної діяльності над вирішенням однієї задачі та в умовах середовища,

що постійно змінюється, через що навантаження не здається таким великим. Працюючи однією командою, діти спілкуються, знаходять нових друзів. Усе це призводить до того, що діти приємно проводять час.

У порівнянні з тренуваннями в інших видах спорту на заняттях з туризму діти набувають прикладні знання й вміння, які нерідко потім застосовують у повсякденному житті (готувати їжу, розводити багаття, орієнтуватися на місцевості, відповідати за свої вчинки та ін.).

Крім цього, на вихідних та протягом шкільних

канікул відбуваються різноманітні виїзди та екскурсії до нових місць. Тож вихованці гуртків значно цікавіше проводять вільний час у порівнянні з дітьми, які не мають змоги подорожувати.

На нашу думку, останнє місце мотиву до занять за компанію з друзями можна пояснити тим, що спортивний туризм є досить специфічним видом спорту, який під час походів та змагань передбачає цілодобове перебування на природі та ночівлі у палатках, що не є прийнятним для деяких дітей та їх батьків. А також тим, що, на відміну від міст, у селах діти більше спілкуються з друзями на природі.

У групі емоційних мотивів були отримані високі оцінки більшості мотивів: отримання задоволення від занять, гарного настрою під час і після занять, підвищення самооцінки та впевненості у собі (рис. 3).

Так як туризм – це командний вид спорту, почуття колективізму є провідним. Заняття відбуваються в дружньому середовищі та всі готові прийти на допомогу іншому. Це сприяє високій емоційності занять.

Під час занять, отримуючи нові знання, діти намагаються якнайкраще проявити себе, проявити свої лідерські якості, здобути повагу оточуючих. Досягаючи певних успіхів, вони набувають упевненості у своїх силах.

Анкетування з питань щодо змісту й рівня цікавості тренувань у різні сезони визначило, що переважна більшість дітей (91%) вважають, що найбільш одноманітні та нецікаві заняття в усіх видах туризму проходять узимку, наприкінці осені та на початку весни, що пов'язано з поганими метеорологічними умовами, хоча вихованці гуртка з пішохідного туризму вказали на можливість проведення занять з техніки пішохідного туризму в спортивному залі та на скеледромах. У цей період найбільш поширеними є тренування із загальної та спеціальної фізичної підготовки, а також теоретична підготовка. Найбільш сприятливим періо-

дом, під час якого проводяться різноманітні виїзди, змагання та тренування, вихованці з усіх видів туризму зазначили весінньо-літній.

Як засвідчують результати анкетування, 73% опитаних віддають перевагу заняттям, до яких входять елементи техніки і тактики туризму, а також робота з туристським спорядженням.

Позитивним є те, що 100% опитаних знають про існування інших видів туризму і 86% з них мають бажання займатися різними видами туризму одночасно.

Висновки:

1. Аналіз анкет показав, що з усіх 15 мотивів пріоритетними виявилися мотиви отримання задоволення від занять (970 балів), приємного проведення часу (930 балів), отримання нових знань, навичок і вмінь, що знадобляться у житті (916 балів), гарного настрою під час і після занять (874 балів), розвитку фізичних якостей (862 бали), урізноманітнення вільного часу (823 бали) та укріплення здоров'я (820 балів). Тож для залучення більшої кількості дітей необхідно покращувати заняття з урахуванням пріоритетних мотивів.

2. Дітей не в повній мірі влаштовують заняття, що проводяться в зимовий період, і більшість з них хотіли б урізноманітнити заняття з обраного виду туризму. Діти прагнуть займатися різними видами туризму через те, що вважають це більш цікавим та пізнавальним, вимагає різносторонньої підготовки, дозволяє краще реалізувати свої здібності і набути нового досвіду.

Тому вважаємо доцільним та необхідним розробку комплексної програми для дітей 11–15 років, що містила б розділи з пішохідного, велосипедного та водного видів туризму.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці комплексної програми зі спортивного туризму.

Список використаної літератури:

1. Абрамов В. В. Спортивный туризм : [підруч. для студ. Спеціальностей: Туризм, Менеджмент організацій (Менеджмент готельного, курортного та туристичного сервісу)] / В. В. Абрамов. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 367 с.
2. Дуркин П. К. Научно-методические основы формирования у школьников интереса к физической культуре : автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра пед. наук. – Архангельск, 1995. – 43 с.
3. Махов И. И. Программно-методическое обеспечение занятий по туристскому многоборью с детьми 12–15 лет : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / И. И. Махов. – Белгород, 2007 – 22 с.
4. Никишин Л. Ф. Туризм и здоровье / Л. Ф. Никишин, А. А. Коструб. – К. : Здоровья, 1991. – 222 с.
5. Фізична культура в школі: 5–11 класи : [метод. посібник] / за загальною редакцією С. М. Дятленка. – К. : Літера ЛТД, 2011. – С. 117–129.
6. Физическая культура : [прогр. доп. образования детей 11–15 лет в условиях санатор.-оздоровит. образ. уч. режд.] / под общ. ред. д-ра пед. наук, проф. В. Т. Чичикина. – Нижний Новгород : Нижегород. гуманит. центр, 2004. – 104 с.
7. Ячнюк М. Ю. Мотивація студентської молоді до занять туристичною діяльністю / М. Ю. Ячнюк // Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теор. журн.] – Харків : ХДАФК, 2012. – № 5 (2). – С. 143–145.

Стаття надійшла до редакції 06.11.2013 р.
Опубліковано: 30.12.2013 р.

Аннотация. Гринева Т. И. Мотивы и заинтересованность детей к занятиям разными видами спортивного туризма. Проанализированы основные мотивы начала занятий туризмом детей. В исследовании приняли участие 120 детей – воспитанников кружков Чугуевского районного центра туризма, краеведения, туризма и экскурсий ученической молодежи, 11–15 лет, которые занимались туризмом больше одного года. Определено, что в основном дети руководствуются социально-эмоциональными мотивами, а уже потом мотивами здоровья с целью развития физических качеств и укрепления здоровья. Также проанализирован уровень интересности занятий в кружках по различным видам туризма на протяжении года, на основании чего сделан вывод о способе повышения интересности занятий по разным видам спортивного туризма.

Ключевые слова: виды спортивного туризма, мотивы, туристский кружок, занятия туризмом.

Abstract. Grynova T. Motives and personal interest of children to take up different types of sport tourism. Basic reasons of beginning to take up sport tourism of children are analysed in the article. 120 children aged 11–15 and duration of engaging more than a year from Chuguev district center of tourism, ethnography and excursions of youth took part in the research. It is determined,

that mainly children follow social-emotional motives and only then motives of health with the aim of improving physical qualities and health improving. Also level of studies interest in groups of different types of tourism during the year is analysed, on the basis of what the conclusion of the way of increasing lessons interest of different types of sport tourism is done.

Keywords: types of sport tourism, motives, tourist group, engaging in tourism.

References:

1. Abramov V. V. Sportivnyy turizm [Sport tourism], Kharkov, 2011, 367 p. (ukr)
2. Durkin P. K. Nauchno-metodicheskiye osnovy formirovaniya u shkolnikov interesa k fizicheskoy kulture : avtoref. d-ra ped. nauk [Scientific and methodological basis for the formation of schoolchildren interest in physical education : Authors thesis], Arkhangelsk, 1995, 43 s. (rus)
3. Makhov I. I. Programmno-metodicheskoye obespecheniye zanyatiy po turistskomu mnogoboryu s detmi 12–15 let : avtoref. kand. ped. nauk [Methodical software for tourist all-round classes with children aged 12-15 : Authors thesis], Belgorod, 2007, 22 p. (rus)
4. Nikishin L. F., Kostrub A. A. Turizm i zdorovye [Travel and Health], Kyiv, 1991, 222 p. (rus)
5. Dyatlenka S. M. Fizichna kultura v shkoli [Physical education in schools], Kyiv, 2011, pp. 117–129. (ukr)
6. Chichikina V. T. Fizicheskaya kultura [Physical Culture], Nizhniy Novgorod, 2004, 104 p. (rus)
7. Yachnyuk M. Yu. Slobozans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhanskyi science and sport bulletin], Kharkiv, 2012, vol. 5 (2), pp. 143–145. (ukr)

Received: 06.11.2013.

Published: 30.12.2013.

Татьяна Ивановна Гринева, tgrynova@yandex.ru; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Tetiana Grynova, tgrynova@yandex.ru; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

